

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

De Iudæorum theologia. Cap. iiij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

Aegypti principatus ab uno eorum Ioseph dependeret, qui castimonia praemijs coronatus, gubernatione tot tantarumque ciuitatum suscepta, uirtutem Hebraeorum manifestauit. Is suorum insidijs ad seruitutem redactus, tanto cumulo uirtutis refulsit, ut nemo possit rem oratione allequi. Aderat enim ei libertas animi, maxime robur inuictum, pudor eximius, iustitia, modestia, prudentia summa, sed pietate in uerum deum maxime praestabat, cumque domini sui uxor (erat enim mirabili corporis praeditus formositate, qua adulescentia uirtutibus ornata insignis uidebatur) furore Cupidinis acta, uerbis ac praecibus persuadere non potuisset, manusque in iustum iniicere non dubitasset, praeccepta parentum non oblitus, reque ipsa Hebraeorum se esse ostendens, mulierem quidem magna ui reppulit, quasi autem a rabida fera euaserit, fugam salutem quaesiuit: cogitabat enim atque dicebat. Si dominus meus domui suae me propositus, quomodo ergo huiuscemodi rem turpissimam coram deo faciam? His ille uirtutibus, ad Aegypti gubernacula diuinitus peruenit, quem utinam ceterosque omnes, de quibus diximus, imitari possimus. Fuit autem etiam hic Hebraeus, non Iudaeus, nondum enim Iudei fuerunt in multitudinem, deinde magnum genus creuit, paulatimque diligentissima norma uiuendi labebatur, & parentum pietas obtundebatur. Ita post aliqua saecula Aegyptiorum conuersatione deprauati adeo fuerunt, ut nihil ab aegyptijs differre uiderentur. Tunc deus patrum suorum Mosem ad eos mittit, ac per eum inauditis factis miraculis, conuenientem Iudeorum moribus legem imposuit. Nam cum iam corrupti uirtutem mutare non possent, alia manifeste mandauit, alia occultius suggessit, symbola umbrarumque, non nudam ueritatem conseruare ipsis praecipiens. Hoc pacto Iudaeorum disciplina a temporibus Mosi coepta, usque ad Saluatoris nostri aduentum secundum uoces prophetarum durauit. Sic enim a Mose aliisque prophetis dictum, inuenitur Moisaicam legem usque ad Christi tempora duraturam.

De Iudaeorum Theologia. CAPVT IIII.

Verum quoniam breui Hebraeorum, qui ante Mosem fuerunt uitas tetigimus, & pietatis eorum adumbrationem adidimus, nunc Theologica eorum dogmata a Mose, aliisque prophetis fundata consideremus. Primus igitur omnium eximius ille Theologus, qui diuinas leges conscripsit, cum pietati

pietati conuenientem disciplinam tradere uoluiſſet, non commu/
nibus atq; tritis exordijs uſus eſt, ſed nihil potius ducēs q̄ priſcorum
generis ſui Theologiam ac recte uiuēdi normam pertinere, a Deo
ſecūdam Hebræorum Theologiam inceperit. nec ut Aegyptij, aut
Phoenices, aut certe omnes gentes multitudinem deorum falſo in/
duxit, ſed a prima uiſibilium omnium atq; inuiſibilium cauſa exor/
tus, illum docet creatorem eſſe uniuerſi regem atq; dominum, non
ſolum quas ipſe ſcripturus erat legum, uerum etiā naturæ ipſius, cu/
ius ſolo nutu a non ente ſimpliciter cuncta fuiſſe producta oſtēdit,
cuius uirtute omnia, quæ producta ſunt, gubernari docet. Primūq;
omnium cœlum uerbo dei fuiſſe firmatum, & pondus ſoliditatēq;
terræ præter naturam ſuam ſuper aquas ſuſpenſam aſſerit, uerbo
etiā dei, Solis, Stellarumq; motu, diem ac noctem ſibi uiciſſim ſuc/
cedere, legeq; diuina uiciſſitudines, mutationeſque temporum, an/
niq; uolutiōes fieri, lege dei atque inſtituto in locis ſuis fluctuantia
reuolui, maria minime ſtatutos audentia terminos pertransire. Inſti/
tuto ſimiliter diuino innumerabilia plantarum atque arborum ge/
nera e terris germinare, ac ut breuiter dicam, naturam omnium ma/
trem inſtituto dei ſeruientem diuinæ legi ſemper parere. Non em̄
caſu aut fortuna neque irrationali latione orbem circumuolui, ne/
q; temere mundum, tantam, tamq; pulcherrimam rem eſſe produ/
ctum, ſed dei eſſe creaturā, & ab eo gubernari. ita legibus hominū
naturę leges antepoſuit, maxime deo uocare exhortatus. Nā ſi uni/
uerſus mundus, cœlum, Sol, Luna, Stellæ om̄es, terra, & quęcūq; in
ipſa ſunt, cuncta naturæ opa, naturaq; ipſa creatori deo ſeruit, quan/
to magis homines ratione ac libero decoratos arbitrio obtempera/
ri creatori decet. Germinet terra uiuentem herbā & lignum pomife/
rum, faciens fructum, & habēs unumquodq; ſementē ſecundū ſpe/
ciem ſuā, & ſtatim nō modo tunc, ſed uſq; ad hunc diem paruut ter/
ra, parebitque ſemper in poſterum. Producant aquæ reptilia ani/
mæ uiuentis, & uolatilia uiuentia ſub firmamento cœli, & una/
cum uerbo nutuque diuino opus effectum eſt, & eo inſtituto,
ſemper ita factitatur. Sint Sol & Luna, cæteræque Stellæ in ſi/
gna & tempora, in diēs & annos, neque unquam hoc præceptum
Stellæ neglexerunt, ſed inceſſabili mirabilique ſuo curſu, dies &
noctes

noctes, tempora & annos conficiunt. Quam igitur ueniam homines consequentur, diuina negligentes mandata? Hæc illius Theologia nos cepit. Nihil enim huiusmodi apud cæteras gentes inuenire potuimus, sed post hanc primam Theologiam ad eam, quæ secunda est, ordine procedit, deoq; cognito, necessarium putauit homini esse cognoscere seipsum. Quare deinceps quid homo sit, quidq; ipsum in cognitione & pietatem dei adducat, & qualis principaliter hominis uita esse debeat docet. In animam enim & corpus hominem diuidit, uerumq; hominem anima terminat, quæ in corpore intellectualisq; substantiæ est, tanquam ad imaginem dei creata, corpus vero terrenum & indumentum animæ esse confirmat, quibus tertiam partem addidit, spiritum scilicet uitæ, qui uirtus quædam est, qua terrenum corpus, & quæ ad imaginem dei creata est anima, coniunguntur atq; uniuntur. Nunc hominem a deo creatum in felicissimo paradisi loco bonis immortalibus pleno constitutum, legeq; dei munitum affirmat, transgressione autem diuini precepti, ad hanc miseram uitam peruenisse, Hæc ille philosophiæ ueritate antequam ponendarum seriem legum aggrederetur, auditores instruit. Non enim fas est imaginem dei unde immortalitatem consecuti sumus, uitiose uiuendo despiciere. Primitiua uero ueracq; dei imago uerbum suum est, sapientia, uita, lux, & ueritas, per se ipsum existens, cuius imaginis mens humana imago est, propter quam ad imaginem dei facti esse dicimur. Ita necessarium duxit hæc legibus esse per gustanda. Recordari enim profecto debemus, quod nostri a terra sumptum, in terram reuerterentur. & quid melius, deoq; simile, ut cognoscamus quid sumus, nec uitæ eam partem nostri maculemus, quæ ad imaginem dei facta est, utq; a perpetuo desiderio primæ illius beatitudinis pædeamus, & redire omnibus uiribus diligenter conemur, præparemusq; nos ad iter, quo illuc peruenit, unde diuini mandati negligentia decidimus. Ad hæc rerum diuinarum atq; humanarum ille non humana doctrina, sed dei uisione peritissimus nequam quædam dæmonem inuidum atq; uersutum unicuique hominum in hære docet, quæ serpentem ueneni plenum, atrum, tenebrosamq; appellat, qui salutis nostræ inuidus, ad hunc usque diem multos insidijs suis dæcepit, cuius fraude patres quoq; nostri beatitudinem illam amiserunt. Quare uigilandum est, semperq; aduersus malitiam eius insurgen

insurgendum. Sed quid oportet hæc ita conscribere, cum ipsum au-
 dire liceat nõ syllogismis neq; hominum calidis argumentis, sed spi-
 ritus sancti gratia, cum magna uenustate atq; grauitate cuncta scri-
 bētem? In principio inquit fecit deus cœlum & terrā, & dixit deus,
 Fiat lux, & facta est lux. Et rursus dixit deus, Fiat firmamentum, &
 factū est. Et paulo post dixit deus, Germinet terra, & germinauit.
 Et iterum dixit deus, Fiant luminaria in firmamento cœli, & diui-
 dant diem & noctem, & sint in signa & tēpora, & dies & annos, &
 luceant super terram. Præterea dixit deus, Producant aquæ reptilia
 & uolatilia, & factum est. Itē producat terra quadrupedes, & repti-
 lia, & bestias terræ secūdam species suas, & factum est ita. In his igi-
 tur omnibus cum a scriptura dixisse deum dicūt, nutum & uolun-
 tatem diuinam non uocem syllabis prolatam ostendere uoluit, de-
 inde uniuersum hunc repetens sermonem. Hic inquit liber cœli &
 terræ, qua die fecit deus cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt.
 Huiusmodi Hebræorū Theologia est, quæ uerbo dei creante uni-
 uersa esse producta uerissime sola docuit, ad hæc non esse relictum
 mundum a deo, gubernatione illius priuatum, sed prouidētia eius
 rei asserit. Nõ enim solum creauit cuncta, uerum etiā Saluator rex,
 dux, omnibus præsidens, omnia disponens dicūt omnia eum uidere,
 omnibus adesse. Vniuersa in de gubernari docet. Similiter & q' post
 eum fuerūt prophætæ, nonnunq̃ a p̃sona ipsius dei exclamāt, Deus
 appropinquans ego sum dicit dominus, & deus delonge. Quid fa-
 ciet occulte homo, quod non cognoscam? nonne cœlum & terram
 ego impleo. Nonnunquam a seipsis hoc pacto interrogantes, Quis
 aquam mensurauit? quis montes pondere, ac ualles iugo firmauit?
 quis cognouit mentē domini? aut quis consiliarius eius fuit? ut rur-
 sus, Quis constituit cœlum, & extendit tanq̃ scænam? Et alibi, Ele-
 uate oculos uestros ad alta, & uidete quis ostēdit hæc omnia. Et de-
 inceps, Dominus deus qui fecit cœlum & fixit illud, q' firmauit ter-
 ram & quæ in ea sunt, qui dat spiraculum populis, qui degūt in ipsa,
 & spiritum eis qui calcant ipsam. Et rursus, Ego dominus deus solus
 extendi cœlum, & firmaui terram, & non est alius præter me. Et ali-
 bi, Sic dicetis ipsis, dii qui cœlum & terram non fecerunt, perdantur
 a facie terræ, dominus qui fecit terram in fortitudine sua, erexit hæc
 q' bitabilē

bitabilem in sapientia sua, & in prudentia sua extendit coelum, & adduxit nubes ab extremis terrarum, fulgura fecit in pluuiam, & adduxit uentos ex thesauris suis. Et rursus. Quo ibo a spiritu tuo, & ubi a facie tua me occultabo? Si ascendero in coelum tu illic es, si descendero ad infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illic manus tua deducet me. Haec posteriores conuenientia priscis diuinitus praedicabant. Sed eos etiam audias, qui ante Mosem fuerunt. Dixit autem Ha' raam ad regem Sodomorum. Extendam manum meam ad altissimum deum, qui fecit coelum & terram. Melchisedech quoque dei sacerdos Habraam his uerbis benedixit. Benedictus Habraam deo altissimo, & benedictus deus, qui fecit coelum & terram. Et Habraam rursus, pone manum tuam sub femore meo, & adiurem te per dominum coeli, Et subiicit. Dominus deus coeli & deus terre, qui coepit me a domo patris mei, & a terra in qua natus sum. Postremo in ipsa uisione Mosi deus interrogatus quae esset, diuino respondet oraculo. Ego sum qui sum, sic dices filiis Israel, quae est misit me ad uos. haec breuiter ab inau-
merabilibus excerpta sunt. Est ne igitur dignum gentium Theologiam, imo uero impietatem cum istis ullo modo conferre, quorum alij nullum esse deum, alij caelestia corpora crediderunt, & stellas ignem in coelo fixas dicentes, aut ignem uiam & arte circulatam loco dei adorarunt. Alij nulla dei prouidentia mundum, sed irrationali quadam natura gubernari. Alij caelestia solummodo diuinitus regi, non autem etiam terrestria, mundumque sine ortu, neque ullo modo a deo, productum, sed casu & fortuna constitutum esse. Nonnulli ex atomis & inanimatis corpusculis esse conglutinatum asseruerunt.

De Verbo.

CAPVT V.

His ita dictis, alteram quoque personam a prima persona genitam non creatam Hebraeorum scripturae significant, quam uerbum, sapientiam, uirtutem dei appellant, unde inquit Iob. Inuenta est sapientia. Quis autem locus eius est? Nemo mortalium uiam eius nouit. Et Dauid in Psalmis. Verbo domini caeli firmati sunt. Et Salomon ex persona ipsius sapientiae. Ego inquit sapientiam & consilium & cogitationem constitui. Et dominus possedit me in initio uiae suae ad opera sua. In principio antequam terra facta est, antequam abyssi producti antequam
montes